

OBRTNIČKO-INDUSTRIJSKA ŠKOLA

ŽUPANJA

Veliki kraj 42

32270 Županja

Davor Relja, Katarina Nol

Rezultati ankete o vršnjačkom nasilju među srednjoškolcima

Županja, svibanj 2020.

Sadržaj

Uvod	2
Cilj istraživanja	3
Metodologija	3
Rezultati	4
Zaključak	13
Prilog: Anketni upitnik o vršnjačkom nasilju u srednjoj školi	14
Literatura	17

Uvod

Posljednjih desetljeća svjedoci smo brojnih slučajeva vršnjačkog nasilja. Nasilje se javlja u različitim razdobljima i kulturama pa tako i u hrvatskim školama sve češće tome svjedočimo. Tek je 1970-ih godina počeo veći interes istraživača za ovo područje, a prva istraživanja pokrenuta su u skandinavskim zemljama (Bilić V., Buljan Flander G., Hrpka H., 2012). Prvu definiciju nasilja među vršnjacima dao je skandinavski psiholog Dan Olweus koji navodi da je učenik zlostavljan kada su ona ili on opetovano i trajno izloženi negativnim postupcima jednoga učenika ili više njih. Ono se razlikuje od nekih prolaznih i jednokratnih dječjih svađa i tučnjava. Olweus razlikuje dvije vrste nasilništva: izravna i neizravna nasilnička ponašanja. U izravne oblike nasilja ubrajaju se svi izravni i otvoreni napadi na žrtvu, bilo verbalni ili fizički, poput izrugivanja, psovanja i vrijeđanja, ili pak guranja, šamaranja, udaranja i sl. (Olweus, 1998) Neizravni oblici nasilja među djecom suptilniji su i teže ih je uočiti, a uključuju ignoriranje, isključivanje iz društva i sl. Vršnjačko nasilje može se definirati i kao izloženost namjerno negativnom, ponavljanom djelovanju jednog ili više učenika, zbog koje dijete trpi tjelesnu i/ili emocionalnu štetu, a nemoćno je da se odupre. Danas je i dokazano ako je dijete vršnjačkom nasilju izloženo tijekom dužeg perioda, ima štetne posljedice za fizički i psihički razvoj te njegovo obrazovanje (Vejmela, 2012).

Ono što u Hrvatskoj podrazumijevamo pod pojmom vršnjačko nasilje ili nasilje u školama, u engleskom govornom području definirano je pojmom *bullying* (Buljan-Flander i Ćosić, 2004). Bitna odrednica nasilništva je nerazmjer snaga (asimetričan odnos snaga). Neravnoteža moći katkada je očita, npr. kada je žrtva mnogo manja, slabija osoba ili kad se skupina učenika udruži radi mučenja pojedinca. No, zlostavljanje često nije tako primjetno. (Rigby, 2006). Događa se u samoj školi (u zahodima, hodnicima, ostalim prostorima izvan kontrole nastavnika pa ponekad čak i u samoj učionici), području oko škole te na putu prema školi i od škole do kuće (Buljan-Flander i Ćosić, 2004). Nažalost, mnogi učenici, kad primijete nasilje, ne reagiraju na vrijeme, uglavnom zbog straha od nasilnika te se pretvaraju u pasivne promatrače.

Istraživanje Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo iz 2004. godine pokazalo je kako je 17% dječaka i 14% djevojčica bilo zlostavljano jednom ili dvaput u zadnjih nekoliko mjeseci. Dječaci su češće bili nasilni prema drugima u svim dobnim skupinama. S porastom dobi, odnosno sazrijevanjem, nasilja je sve manje, od gotovo 30% u petom, do oko 17% u prvom razredu srednje škole.

Cilj istraživanja

Glavni je cilj istraživanja bio utvrditi učestalost vršnjačkog nasilja među učenicima u srednjoj školi, način reagiranja učenika u takvoj situaciji i koja su rješenja prema njihovom mišljenju.

Metodologija

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 157 učenika, odnosno 33% učenika Obrtničko-industrijske škole Županja. Sudjelovali su učenici od prvog do četvrtog razreda koji su pohađali smjerove: ekonomist, poljoprivredni tehničar-fitofarmaceut, CNC operater i bravar. U uzorku je bio nešto veći broj učenika ženskog spola (82 odnosno 52,2%), nego muškog (68 odnosno 43,3%), a 4,5% učenika nije odgovorilo na pitanje o spolu.

Postupak

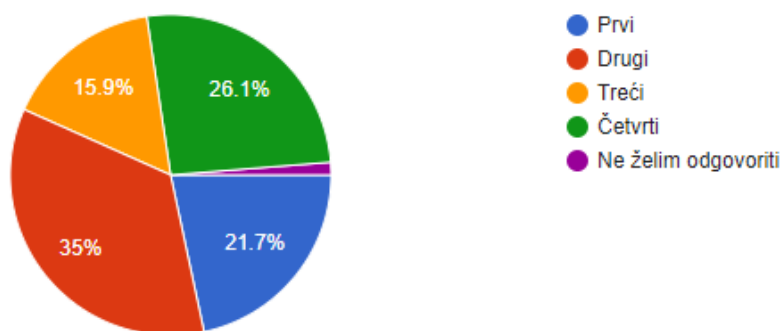
Za ispitivanje se koristio anketni upitnik o vršnjačkom nasilju u srednjoj školi. Upitnik je izrađen za potrebe Obrtničko-industrijske škole Županja tijekom školske 2019./2020. godine od strane nastavnika i stručnih suradnika koji su u timu za prevenciju nasilja. Upitnik se sastoji od 16 pitanja. Anketno ispitivanje je bilo u potpunosti anonimno i trajalo je 10 minuta, a provedeno je u ožujku 2020. godine. Učenici su dobili na svoj e-mail poveznicu na anketni upitnik koji je bio izrađen u Google Formsu. Prethodno su učenici odradili i radionice vezane za prevenciju nasilja.

Rezultati

U prvom pitanju učenici su označili koji razred pohađaju, a najbrojniji su bili učenici drugog razreda (35%).

1. Koji si razred?

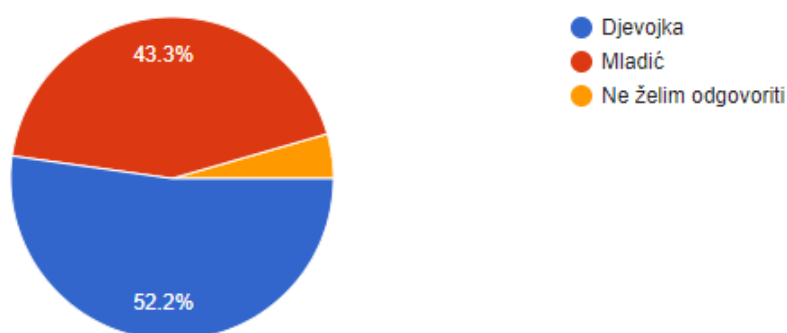
157 responses

Iz odgovora na drugo pitanje vidljivo je da je nešto veći udio učenika ženskog spola (52,2%), nego muškog spola (43,3%), a 4,5% učenika nije odgovorilo na pitanje o spolu.

2. Jesi li?

157 responses

U trećem pitanju učenici su trebali odgovoriti trebaju li više razgovarati o nasilju u školi, na društvenim mrežama i u obitelji. Nešto više od 2/3 učenika je navelo da je potrebno više razgovarati o nasilju, što je dobar pokazatelj da su osviješteni o problematici vršnjačkog nasilja. Najmanje učenika (12,7%) smatra da se razgovor o nasilju preuveličava.

3. Misliš li da je potrebno o nasilju razgovarati u školi, društvenim mrežama, u obitelji?

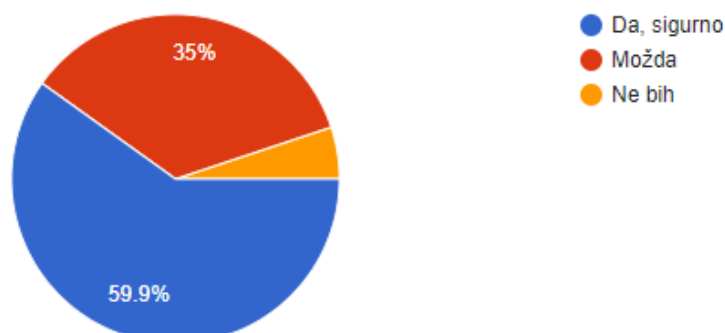
157 responses

U četvrtom pitanju učenici su trebali odgovoriti bi li se u slučaju da dožive neki oblik vršnjačkog nasilja nekome obratili za pomoć. Najveći broj učenika gotovo 60% njih bi se sigurno obratilo za pomoć kad bi imali problem s vršnjačkim nasiljem, dok bi se 35% učenika možda obratilo za pomoć. Samo 5,1% učenika se ne bi nikome obratilo za pomoć. Ovi rezultati su dosta ohrabrujući pogotovo kada se radi o adolescentima koji nisu uvijek spremni podijeliti svoje probleme s drugima.

4. Kad bi imao/imala problem s vršnjačkim nasiljem, bi li se obratio/obratila kome za pomoć?

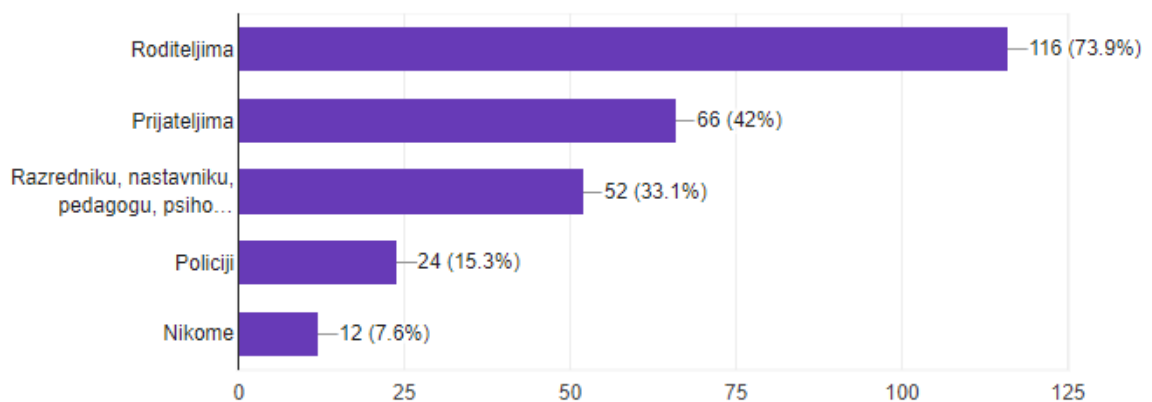
157 responses

Povezano s prethodnim pitanjem, u petom pitanju učenici su trebali odgovoriti kome bi se trebali obratiti za pomoć kada bi doživjeli vršnjačko nasilje. Najveći broj učenika (73,9%) je označio da bi se prvo za pomoć obratili roditeljima kad bi imali problema s vršnjačkim nasiljem, što je iznimno važno jer očito imaju veliko povjerenje u svoje roditelje. Dosta učenika bi se obratilo i svojim prijateljima, zatim svojim nastavnicima i stručnim suradnicima u školi te u manjoj mjeri policiji. Svega 12 učenika se ne bi nikome obratilo.

5. Kada bi imao/imala problem s vršnjačkim nasiljem kome bi se obratio/obratila za pomoć?
(moguće je više odgovora)

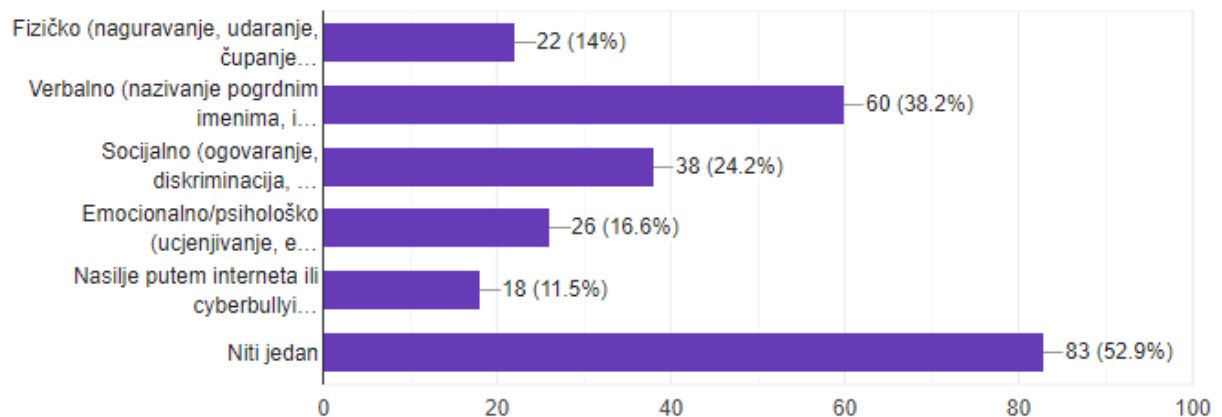
157 responses

U šestom pitanju učenici su trebali odgovoriti jesu li doživjeli neki oblik nasilja, a ako jesu, trebali su navesti koje su sve oblike nasilja doživjeli. Više od polovice učenika (52,9%) nije doživjela niti jedan oblik nasilja u srednjoj školi. Kod učenika koji su doživjeli neki oblik nasilja najviše se ističe verbalno i socijalno. To ponajviše podrazumijeva nazivanje pogrdnim imenima, ismijavanje, omalovažavanje, prijetnje, diskriminacija, isključivanje iz grupe i sl. U manjoj mjeri je bilo zastupljeno emocionalno, fizičko i nasilje putem interneta.

6. Koji si oblik nasilja doživio/doživjela? (moguće je više odgovora)

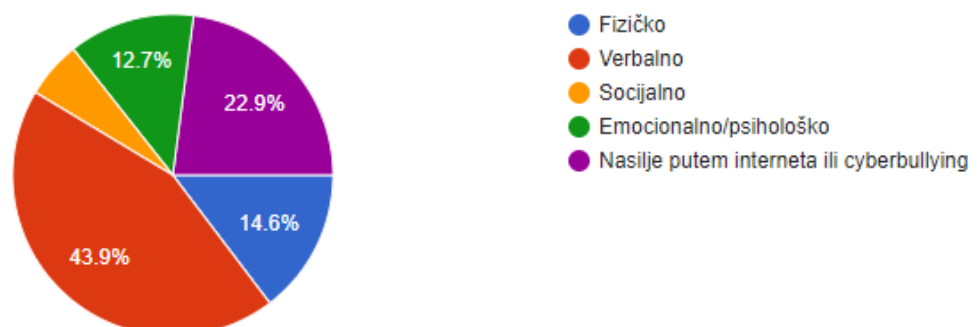
157 responses

Povezano s prethodnim pitanjem, učenici su u sedmom pitanju trebali odgovoriti koji su najčešći oblici nasilja općenito u društvu bez obzira jesu li doživjeli neki oblik nasilja. I u ovom pitanju učenici su potvrdili da je najzastupljenije verbalno nasilje (43,9%). Zatim na drugom mjestu ističu nasilje putem interneta ili cyberbullying vjerojatno zbog velikog korištenja društvenih mreža. Ispod 15% su zastupljeni drugi oblici nasilja: fizičko, emocionalno i socijalno.

7. Koji je po tvom mišljenju najčešći oblik nasilja?

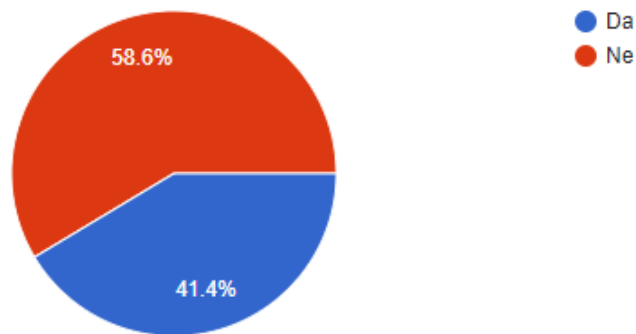
157 responses

U osmom pitanju učenici su trebali odgovoriti jesu li doživjeli neku neugodnost na internetu kao što su uvrede, prijetnje, neistine i sl. Više od polovice učenika (58,6%) nije nikad doživjela neku neugodnost na internetu, dok je neku neugodnost na internetu doživjelo 41,4% učenika.

8. Jesi li doživio/doživjela neku neugodnost: uvredu/prijetnju/neistinu na internetu?

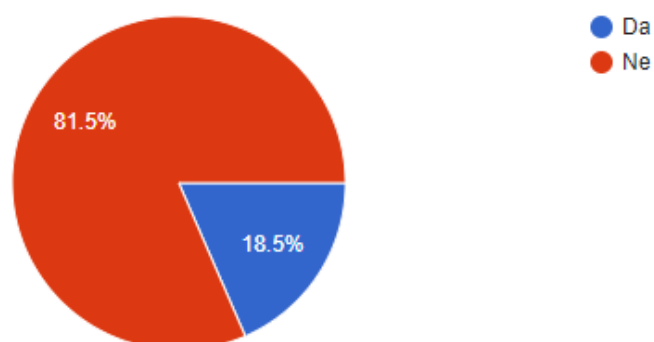
157 responses

U devetom pitanju učenici su trebali odgovoriti jesu li doživjeli neki oblik seksualnog nasilja na internetu kao što su neprimjerene poruke, slike, video sadržaji i sl. Velika većina učenika (81,5%) nije doživjela neki oblik seksualnog nasilja na internetu, što ukazuje da su dosta oprezni i educirani o sigurnom korištenju interneta. Ipak je 29 učenika ili 18,5% doživjelo neki oblik seksualnog nasilja na internetu kao što su neprimjerene poruke, fotografije ili video sadržaji.

9. Jesi li doživio/doživjela neki oblik seksualnog nasilja na internetu (neprimjerene poruke, komentari, slike, video clips i sl.)?

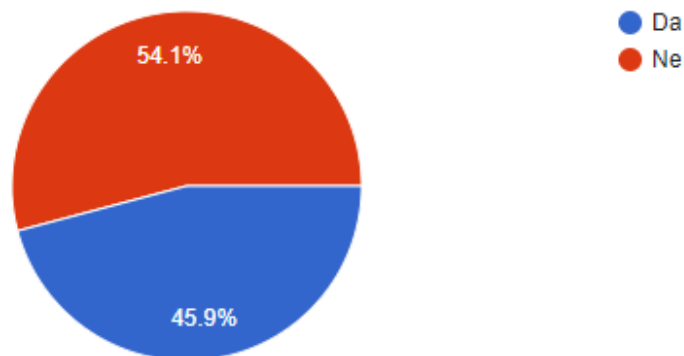
157 responses

U desetom pitanju učenici su trebali odgovoriti jesu li ikada uputili nekome prijetnju, uvredu ili neistinu. Više od polovice učenika (54,1%) je navela da nije nikada nekome uputila prijetnju, uvredu ili neistinu, ali ih je 72 ili 45,9% priznalo da su to barem jedanput učinili.

10. Jesi li ti ikada uputio nekome prijetnju, uvredu ili neistinu?

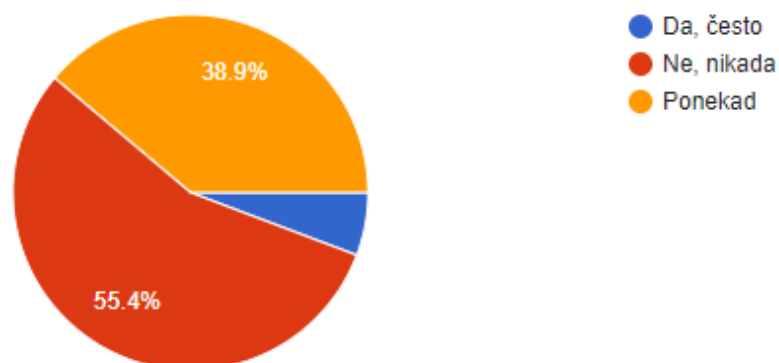
157 responses

Više od polovice učenika (55,4%) ne sudjeluje u vršnjačkom nasilju kao promatrač, što je vidljivo iz jedanaestog pitanja. Ipak 38,9% ih to čini povremeno pod utjecajem svojih vršnjaka, a 9 učenika ili 5,7% su česti promatrači u vršnjačkom nasilju.

11. Sudjeluješ li u vršnjačkom nasilju kao promatrač?

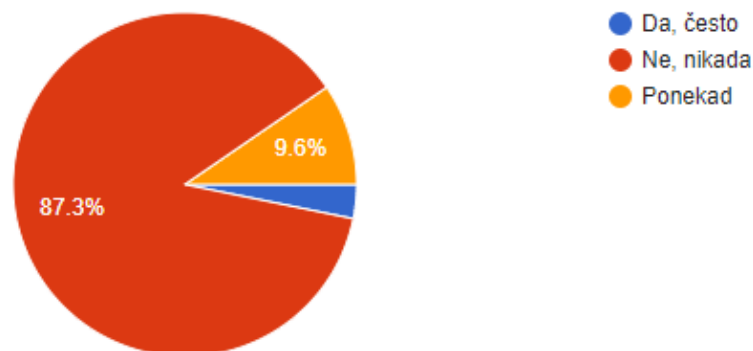
157 responses

Ohrabrujući je podatak da uvjerljivo najveći broj učenika (87,3%) ne sudjeluje u vršnjačkom nasilju kao nasilnik, što je vidljivo iz dvanaestog pitanja. Ponekad u vršnjačkom nasilju sudjeluje 15 učenika ili 9,6%, a često ih sudjeluje samo 5 ili 3,2%. Prema brojnim istraživanjima vršnjačko nasilje je najviše prisutno u osnovnoj školi od 5. do 8. razreda, dok je to u srednjoj školi bitno smanjeno.

12. Sudjeluješ li u vršnjačkom nasilju kao nasilnik?

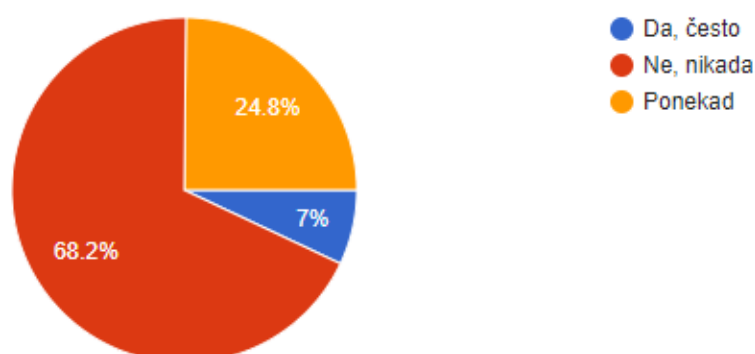
157 responses

U trinaestom pitanju više od 2/3 učenika je odgovorilo da nisu bili žrtva vršnjačkog nasilja u srednjoj školi što je zadovoljavajući rezultat. Povremeno su bili žrtve vršnjačkog nasilja 39 učenika ili 24,8%, a to se često događalo s 11 učenika ili 7%. Različite preventivne aktivnosti o nasilju koje se provode u školi trebale bi pridonijeti smanjenju vršnjačkog nasilja.

13. Jesi li bio/bila žrtva vršnjačkog nasilja?

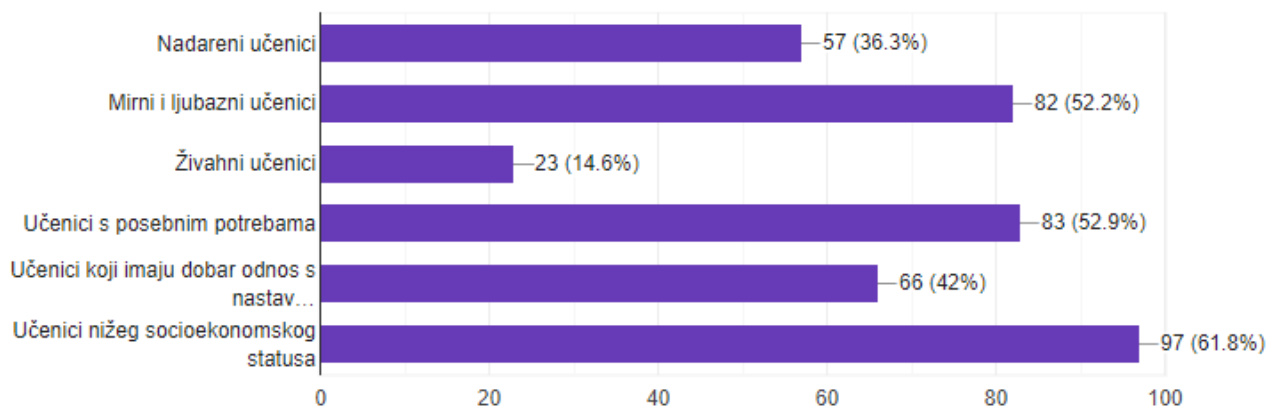
157 responses

U četrnaestom pitanju učenici su trebali odgovoriti tko su najčešće žrtve vršnjačkog nasilja, a pritom su mogli označiti više kategorija. Većina učenika (61,8%) je navela da su najčešće žrtve nasilja učenici nižeg socioekonomskog statusa. Potom slijede učenici koji su mirni i ljubazni, učenici s posebnim potrebama i učenici koji imaju dobar odnos s nastavnikom. Nešto više od 1/3 učenika smatra da su žrtve nasilja nadareni učenici, a najmanje su žrtve živahniji učenici koji su ponekad i sami nasilnici.

14. Tko su najčešće žrtve nasilja? (moguće je više odgovora)

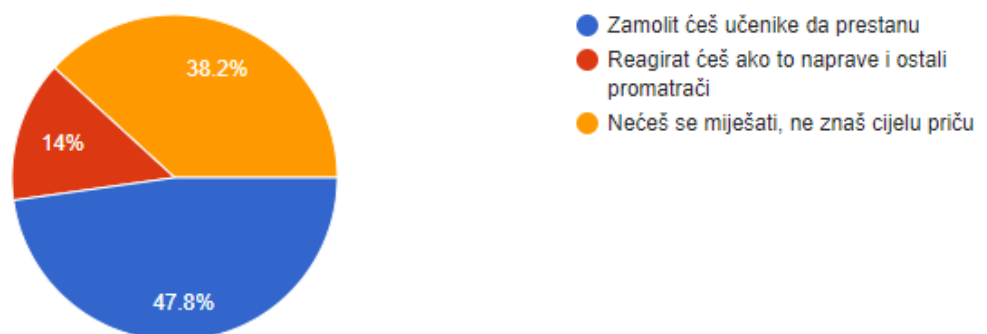
157 responses

Iz petnaestog pitanja vidljivo je da će gotovo polovica učenika kada se nađe na mjestu fizičkog obračuna između dva učenika, reagirati na način da će ih zamoliti da prestanu s nasiljem. To ukazuje da učenici uglavnom ne toleriraju nasilje. Više od 1/3 učenika se neće uopće miješati u sukobe jer ne znaju cijelu priču, a 14% učenika će reagirati ako to naprave i ostali promatrači.

15. Zamisli da se nađeš na mjestu fizičkog obračuna između dva učenika. Što ćeš učiniti?

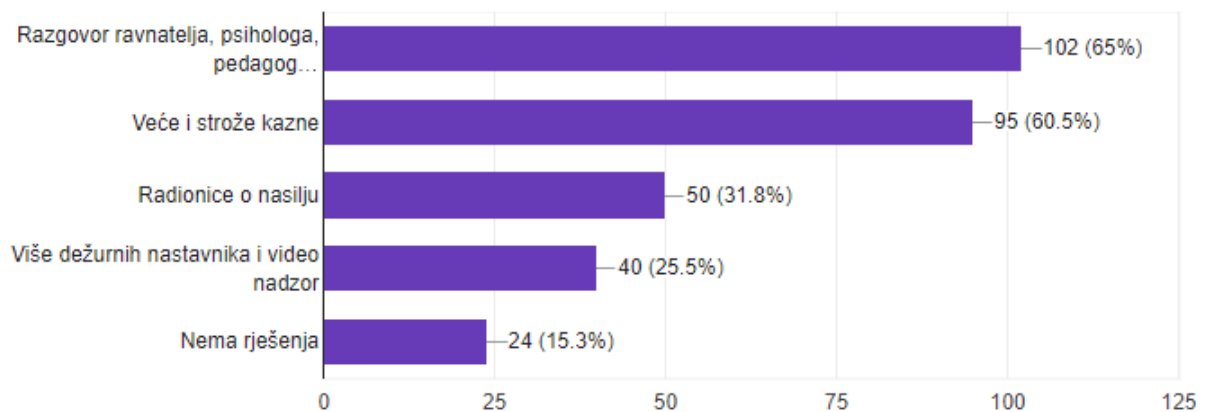
157 responses

U posljednjem šesnaestom pitanju učenici su trebali odabrati konkretna rješenja za suzbijanje nasilja među vršnjacima u školi, a pritom su mogli označiti više kategorija. Gotovo 2/3 učenika smatra da je najkorisniji razgovor koji će obaviti psiholog, pedagog i ravnatelj s nasilnicima i njihovim roditeljima. To dokazuje da imaju veliko povjerenje u stručne službe u školi. Zanimljivo je da je čak 60% učenika označilo da su potrebne veće i strože kazne za nasilne učenike. Učenici su prepoznali i važnost radionica o nasilju koje su se provodile u školi. Za više dežurnih nastavnika i video nadzor bilo je 25% učenika, a najmanje ih je označilo da nema rješenja (15,3%). Time su učenici pokazali da se većina problematičnog ponašanja može riješiti razgovorom i edukacijom o prevenciji nasilja.

16. Koja su moguća rješenja za suzbijanje nasilja među vršnjacima u školi? (moguće je više odgovora)

157 responses

Zaključak

U istraživanju je sudjelovalo 157 učenika, odnosno 33% učenika Obrtničko-industrijske škole Županja. Oko 2/3 učenika smatra da treba više razgovarati o vršnjačkom nasilju, a u slučaju nasilja prvo bi se obratili svojim roditeljima. Više od polovice učenika (52,9%) nije doživjela ni jedan oblik nasilja, a od oblika nasilja koji su općenito prisutni u njihovom društvu najčešće su naveli verbalno nasilje. Čak 87,3% učenika navelo je da nikada ne sudjeluje u vršnjačkom nasilju kao nasilnik što je iznimno zadovoljavajući podatak. Najveći broj učenika je odgovorio da su najčešće žrtve vršnjačkog nasilja učenici koji su slabijeg socioekonomskog statusa. Najveći broj učenika kao moguća rješenja za suzbijanje vršnjačkog nasilja istaknula je važnost razgovora psihologa, pedagoga i ravnatelja s nasilnicima, veće i strože kazne i radionice o nasilju.

Problem vršnjačkog nasilja koji se u današnje vrijeme javlja u školama vrlo je kompleksan te zahtijeva pravodobno preventivno djelovanje. Kako bi nastavnici mogli na odgovarajući način reagirati kad primijete neke oblike nasilja, trebali bi biti dovoljno educirani. Pritom je iznimno važna suradnja nastavnika s roditeljima i svim stručnim djelatnicima pedagoške službe jer se na takav način može doći do adekvatnog rješenja kako bi se spriječilo ili umanjilo vršnjačko nasilje u školi.

Prilog: Anketni upitnik o vršnjačkom nasilju u srednjoj školi

1. Koji si razred?
 - a) Prvi
 - b) Drugi
 - c) Treći
 - d) Četvrti
 - e) Ne želim odgovoriti

2. Jesi li?
 - a) Djevojka
 - b) Mladić
 - c) Ne želim odgovoriti

3. Misliš li da je potrebno o nasilju razgovarati u školi, društvenim mrežama, u obitelji?
 - a) Mislim da to nije problem, samo se preuveličava
 - b) Mislim da je o tome potrebno puno više razgovarati
 - c) Mislim da se već sada dovoljno razgovara o vršnjačkom nasilju

4. Kada bi imao/imala problem s vršnjačkim nasiljem, bi li se obratio/obratila kome za pomoć?
 - a) Da, sigurno
 - b) Možda
 - c) Ne bih

5. Kada bi imao/imala problem s vršnjačkim nasiljem kome bi se obratio/obratila za pomoć?
 - a) Roditeljima
 - b) Prijateljima
 - c) Razredniku, profesoru, pedagogu, psihologu
 - d) Policiji
 - e) Nikome

6. Koji si oblik nasilja doživio/doživjela?
 - a) Fizičko (naguravanje, udaranje, šutiranje, čupanje, grebanje, šamaranje, zatvaranje, zaključavanje, seksualno nasilje i sl.)
 - b) Verbalno (nazivanje pogrdnim imenima, ismijavanje, omalovažavanje, prijetnje i sl.)
 - c) Socijalno (ogovaranje, ignoriranje, diskriminacija, isključivanje iz grupe, pričanje laži o nekoj osobi, nagovaranje drugih da se ne druže s tom osobom i sl.)
 - d) Emocionalno/psihološko (ucjenjivanje, etiketiranje, podcjenjivanje, prijeteći pogledi, zastrašivanje i sl.)

- e) Nasilje putem interneta ili cyberbullying (sms, mms, e-mail, video clips, telefon, mobitel, chat, skype, web, blog i sl.)
7. Koji je po tvom mišljenju najčešći oblik nasilja?
- a) Fizičko
 - b) Verbalno
 - c) Socijalno
 - d) Emocionalno/psihološko
 - e) Cyberbullying
8. Jesi li ikada doživio/doživjela neku neugodnost: uvredu/prijetnju/neistinu na internetu?
- a) Da
 - b) Ne
9. Jesi li ikad doživio/doživjela neki oblik seksualnog nasilja na internetu (neprimjerene poruke, slike, komentari, video i sl)
- a) Da
 - b) Ne
10. Jesi li ti ikada uputio nekome prijetnju, uvredu ili neistinu na internetu?
- a) Da
 - b) Ne
11. Sudjeluješ li u vršnjačkom nasilju kao promatrač?
- a) Da, često
 - b) Ne, nikada
 - c) Ponekad
12. Sudjeluješ li u vršnjačkom nasilju kao nasilnik?
- a) Da, često
 - b) Ne, nikada
 - c) Ponekad
13. Jesi li bio/bila žrtva vršnjačkog nasilja?
- a) Da, često
 - b) Ne, nikada
 - c) Ponekad
14. Tko su najčešće žrtve nasilja?
- a) Nadareni učenici
 - b) Mirni i ljubazni učenici
 - c) Živahni učenici
 - d) Učenici s posebnim potrebama

- e) Učenici koji imaju dobar odnos s profesorom
- f) Učenici nižeg socioekonomskog statusa

15. Zamisli da se nađeš na mjestu fizičkog obračuna između dva učenika. Što ćeš učiniti?

- a) Zamolit ćeš učenike da prestanu.
- b) Reagirat ćeš ako to naprave i ostali učenici promatrači
- c) Nećeš se miješati, ne znaš cijelu priču

16. Koja su moguća rješenja za suzbijanje nasilja među vršnjacima u školi?

- a) Razgovor psihologa, pedagoga i ravnatelja s nasilnicima i njihovim roditeljima
- b) Veće i strože kazne
- c) Radionice o nasilju
- d) Više dežurnih profesora i video nadzor
- e) Nema rješenja

Literatura

Bilić V., Buljan-Flander G., Hrpka H. 2012. *Nasilje nad djecom i među djecom: nasilje među vršnjacima*, Naklada Slap, Zagreb

Buljan-Flander, G.; Ćosić, I. 2004. *Nasilje među djecom*, Medix, Zagreb.

Hrvatsko zavod za javno zdravstvo: www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2013/11/HBSC_02.pdf

Olweus D. 1998. *Nasilje među djecom u školi*, Školska knjiga, Zagreb

Rigby, K. 2006. *Zlostavljanje u školi: što možemo učiniti?* Mosta, Zagreb

Vejmelka L. 2012. *Neke determinante vršnjačkog nasilja u adolescenciji: Ljetopis socijalnog rada* 19 (2)